

pola «es diu que fa *pola* el qui surt a caçar i torna a casa sense haver agafat res» (Puigpunyent), que no sé d'on vénen i dels quals no hi ha altra notícia que la del *DAG*.

Polaca, *-acra*, V. *pollacra* i *polaina*

POLAINA, pres del fr. ant. *polaine*, que va designar la punta llarga del calçat que estigué de moda en els Ss. XII a XV, i també una bota que acabava amb tal punta; *polaine* era pròpiament el femení de l'ètnic *polain* 'polonès', aplicat a una mena de pell. □ 1.ª doc.: *polanya*, 1366; *polaina*, Eiximenis, Metge.

«Les dones presents / --- / qui solament de punta / toquen en terra quan van, / los lurs tapins ab *polaynes*; / e, d'estiu, ab guant daurat / ---», «e n'hi ha moltes ornades / ab brodat especial: / çabates porten traucades, / ab divisa e senyal, / e van ab tapins, *polaynes*, / e de calces en peal», Eiximenis, poemes juvenils (prosicats en el *L. de les Dones*) (*EntreDL* I, 171, v. 38; 180, v. 39). Però també en duïen els homes a la moda: «Adés porten caperó en lo cap, adés ---; adés capell de vebre, adés barret; adés porten *polaines* largues, adés curtes; adés porten les sabates sobre les calces, adés dejús», BMetge (*Somni* IV, *NCL.*, 155.4); i els cavallers que desfilaven: «--- a cavall, ab sengles aquanees --- al cap portaven capells de palla, cuberts tots, d'alt, de planxes d'or --- los stivals eren de cetí negre, ab les llargues *polaynes*, que parien molt bé ab los sperons ben daurats, e los stivals eren forrats de fina grana ---», JoMartorell (*Ag.* I, 194).

Sovint en inv. i altres docs.: «un parey de galotxes ab *polaytnes*», inv. reial de c. 1410; «en l'any de 1445 —en Tarragona— dos hòmens --- ab una cota verda del temps e calçes de grana, ab çabates de *polayna*» (Dietari del capellà d'Anfós IV); «hun arnès de Milà --- ab son almet, ab dos baveres, la una de córrer e l'altra de seguir, e hun arnès de cames ab escarpes, ab *polayna*» 1461, inv. del Príncep de Viana (*Misc. Fabra*, 165).

També havia designat una gira que adornava l'extrem d'una màniga d'una camisa (segurament per comparació amb la mena de *polaines* que es giraven damunt el calçat): «qui va guarnit de *polaynes*: ad manicam extremam, linea instita fimbriatus», Lacav.; «la primera que brodà - de Don Joan la camisa / als punys pinta Don Joan - y a la *polayna* Maria, / y al capdava de la falda - hi pinta l'estel del dia», MilàF (*Romillo*, ed. 1853, i 1882, 219A₁).

El fr. ant. i mj. *polaine*, *poulaine*, designava la punta llarga de la mena de calçat que va estar de moda a la baixa Edat Mitjana, i es troba documentat en aquest sentit des del tercer quart del S. XIV fins al XVI; d'altra banda, més o menys per la mateixa època, es troba designant una pell de certa classe, segurament en cuir portat de Polònia. Dono més detalls en les diverses llengües romàniques, i bibliografia, en el *DCEC/DECH*, s. v.; car de França va passar també al castellà [c. 1400] i al gallec. Per comparació de la punta del vaixell amb la de la sabata, fr. *poulaine* > *polena*

'mascaró de proa' (on es documenta com a nom d'un ornament luxós de les camises, a. 1600). En tot cas és segur que totes les llengües hispàniques prengueren el mot del Nord de França, car allà és on es donava el nom de *poulains* als polonesos (Ss. XIV i XV). Del mateix origen ètnic ve el cat. *polaca* o *polacra* (també cast. antiq. *polaca*, 1737), 'pell que recobreix unes botines, i que es corden al damunt amb botons', que recordeo usat a Bna., en la forma *pulákras*, c. 1913-18.

També, per comparació d'una cosa que en recobreix una altra, es deu haver de comprendre *polaina* com a nom d'una mena de biga que, des de la paret, arriba fins damunt de la jàssera, a la casa o a la sènia valenciana (*Alcm*). Anàlogament *polonesa* 'roba, peça de pell, emprades per folrar vestits', 'mena de dansa, mena de música que l'acompanya'. En fi em pregunto si no resulta d'una adaptació d'un *polé(n)* < fr. antiq. *poulain* un adjectiu valencià + *poler* 'carrincló' (mal comprovat): «falsa, com la pintura ridícula i *polera* de la barraca del fons» (potser amb el sentit de 'a la moda antiga', 'passat de moda?'), Ern. Mtz. Ferrando («El Camí», 9-IX-1933).

Polca nom d'un ball [Lab. 1888; c. 1890, EmVilanova], no és d'origen polonès ('polonesa' es diu *polska* i no pas *polka* en aquesta llengua), com se sol dir, sinó txec: txec *pulka* 'mig' (pels passos curts que han de fer els qui la ballen), d'on al. *polka* [1839; a Praga ja 1835], detalls i proves en POLCA (*DCEC/DECH*); d'això l'argòtic *armar polca* 'moure soroll' i no sé si d'això o d'allò un val. *polca* 'mena d'arracada'. El *DAG* porta *polka*, amb data de Palma 1844, com a «peça de vestir [potser ja són les arracades] que prengué nom de la popularitat del ball del mateix nom».

DERIV.: *Empolainar-se* [«emperejilarse» Belvitges], pròpiament 'vestir-se a la moda': «hon s'és vist una dona viuda *empolaynarse* d'aquesta manera!», EmVilanova (*Del meu tros*, 24); «van tocar aubada --- se deixondia la multitud --- a corre-cuita 'ns vàrem *empolainar* per sortir al pati», Coromines (*O. C.*, 854a); *empolainar* tr. [Lab. 1839]; *empolainament*; *desempolainar*; *apolainar*.

Polalla, V. *poll* i *Polanda*, V. *hopalanda* *Polar*, *polarimetre*, *polariscopi*, *polaritat*, *polaritzar*, *-ització*, V. *politja* *Polç*, V. *polze* *Polca*, V. *polaina* *Pòlec*: no existeix (invenció d'Escrig, no en Lab. 1888) *Polegós*, mal oït per *poregós* (POR) *Poleia*, V. *politja*

POLEMICA, femení de l'adj. *polèmic*, pres del gr. *πολεμικός* 'referent a la guerra', 'batallador, barallós', derivat de *πόλεμος* 'guerra'. □ 1.ª doc.: 1805, Belv.

Només com a nom de l'art militar; Lab. 1840: «disputa literària criticant-se los autors mútuament»; i l'adj. *polèmic*, «qüestió *polèmica*». Es parla de *polèmiques* des dels primers números del quinzenal, i després diari, «La Renaixensa» (1871, 1881). *Polèmia*. *Polemista*. *Polemitzar*. *Polemoni*, del gr. *πολεμώνιον* id., derivat del NP *Πολεμών*, que per la seva banda, ho és de *πόλεμος*; *polemoniàcies*. Sobre la formació de *πόλεμος* en grec, en relació amb *πόλις* i l'etimologia